

De Vlinderstichting is dé organisatie die de deskundigheid in Nederland en Europa over vlinders en libellen bundelt. We maken ons sterk voor het behoud en herstel van vlinders en libellen in Nederland en Europa, en ook voor de biodiversiteit in het algemeen. Hoe we dat afgelopen jaar, in 2023, hebben gedaan is te lezen in dit jaarverslag.

Kaars Veling

Wie, wat & hoe

Wij doen alles wat we kunnen om te zorgen dat over honderd jaar alle vlinder- en libellensoorten weer voorkomen waar ze van nature thuishoren. Onze kracht zit in kennis en inspiratie:

- 🦋 Wij zorgen dat wij weten hoe het met de vlinders en libellen gaat (monitoring) en wat ze nodig hebben (ecologisch onderzoek).
- 🦋 Op basis daarvan adviseren en inspireren wij beheerders – van natuur, boerenland, openbare ruimte en tuinen – om rekening te houden met vlinders en libellen.
- 🦋 Daarvoor ontplooiën wij activiteiten en voeren wij projecten uit.

Mede mogelijk gemaakt door ...

Ons werk is mogelijk mede dankzij financiële bijdragen van onze trouwe donateurs, waar wij heel blij mee zijn. En ook door speciale (eenmalige) giften en erfenissen. Deze bijdragen weten wij elk jaar ongeveer te vertienvoudigen met projectfinancieringen van – vooral – overheden, maar

ook van ngo's en bedrijven. Daarbij geven wij onafhankelijk advies en behouden – in formele zin – onze onafhankelijke positie en rechten als rechtspersoon. De door ons ontwikkelde kennis en adviezen publiceren we zo veel mogelijk op onze website, in ons tijdschrift *Vlinders*, in wetenschappelijke artikelen of elders. Wij zouden onze projecten niet kunnen uitvoeren zonder hulp van de opdrachtgevers, subsidiegevers als het Cultuurfonds en de Nationale Postcode Loterij en natuurlijk onze talloze vrijwilligers. Dank hiervoor!

Medewerkers

De Vlinderstichting heeft in 2023 wederom een flinke groei doorgemaakt met drie nieuwe medewerkers. Op ons kantoor in Wageningen werkten op 1 januari 38 medewerkers waarvan 33 in vaste dienst; in totaal ruim 28 fte. De medewerkers werden in Wageningen ondersteund door elf vrijwilligers, waarvan er zeven helpen bij het verzorgen van de vlinderkweek. Op www.vlinderstichting.nl/medewerkers leest u meer over iedereen die bij ons in dienst is.

19 studenten liepen stage bij ons of deden een afstudeervak. En we hebben een groot aantal Groene Trainees (jongeren tussen 16 en 30 jaar) begeleid.

Bestuur

Titia Wolterbeek, directeur/bestuurder

Raad van Toezicht 2023

Het aantal leden van de Raad van Toezicht is in 2023 teruggebracht naar 5. Op 31 december waren dat: Margriet Rouhof (TenneT, voorzitter), Jan Willen Erisman (Universiteit Leiden), Michaela van Wasse-naer (HIP Nederland), Rob Wortelboer (EY) en Bas Rüter (Landschap Noord-Holland).

Financiën en administratie

Het financieel jaarverslag wordt in juni vastgesteld door de Raad van Toezicht. Daarna wordt het gepubliceerd op onze website en in het augustusnummer van *Vlinders*.

Groei achterban 2023

Het aantal donateurs op 31/12/2023 was 5.693. De groei van ons bereik via de social media zet door. Telden we eind 2022 ruim 87.000 volgers, nu waren het er op 1 januari 89.971, verdeeld over:

Facebook 37037
Instagram 26028
X (Twitter) 18394
LinkedIn 7817
Mastodon 470
Bluesky 225

Projecten

Op de volgende bladzijden geven wij een beeld van enkele opvallende projecten waar we in 2023 aan hebben gewerkt. Eronder staat de naam van de medewerker die meer kan vertellen over het project.

De getekende bremspanner is een van de soorten op de Europese Rode Lijst nachtvlinders.

Europese Rode Lijst Nachtvlinders

In Europa komen tegen de 10.000 soorten nachtvlinders voor. In nationale Rode Lijsten wordt samengevat hoe het met deze soorten gaat, maar sinds een paar jaar is De Vlinderstichting samen met de IUCN, Butterfly Conservation UK en Butterfly Conservation EU bezig om alle kennis te bundelen in een Europese Rode Lijst. Hierin behandelen we de 3200 soorten macronachtvlinders, waaronder de getekende bremspanner *Isturgia famula* en we verwachten het eindrapport eind 2024 af te hebben.

Jurriën van Deijk

Ecologisch beheer van watergangen met Kleurkeur Blauw

Nederland is een waterrijk land. Met 300.000 kilometer sloten en 6500 kilometer vaarten en kanalen is er heel wat potentieel voor natuur. In 2023 breidden we daarom ons bestaande keurmerk Kleurkeur uit met eisen voor ecologisch beheer van watergangen: Kleurkeur Blauw. Dit maakt het mogelijk voor waterschappen en gemeenten om in de aanbesteding van het beheer van watergangen te vragen om Kleurkeur gecertificeerde aannemers. De speciaal hiervoor ontwikkelde cursus wordt sinds december 2023 gegeven. Zo zetten we weer een stap richting meer ruimte voor natuur in de groenblauwe dooradering van ons land.

Anthonie Stip

Nieuwe kennis voor het gentiaanblauwtje

De levensvatbaarheid van het gentiaanblauwtje staat onder druk. Een stikstof- en droogtegevoelige habitat, een zeldzame waardplant en waardmieren waarover nog veel onbekend is, zorgen voor veel vragen over de beste route naar herstel. Samen met Science4Nature deden we onderzoek in de vier provincies waar het gentiaanblauwtje nog voorkomt. We maakten de balans op van de huidige kwaliteit van het leefgebied. Maar we deden ook nieuwe kennis op over de genetische variatie in de populaties en over het belang van de bossteekmier als waardmier. Die kennis deelden we met beheerders en vrijwilligers om de weg van achteruitgang om te buigen naar herstel.

Michiel Wallis de Vries

Onderzoek effecten Kleurkeur

Ecologisch bermbeheer onder het keurmerk Kleurkeur wordt inmiddels op tal van plekken in Nederland toegepast. Dit speciale beheer wordt toegepast met het idee dat hierdoor de biodiversiteit verbetert, maar is dit nu echt zo? Afgelopen jaar zijn daarom op ruim 30 locaties in Nederland twee bermen geïnventariseerd, een berm welke volgens Kleurkeur beheerd werd, en een die een regulier beheer had. Tijdens de inventarisaties werd de plantendiversiteit in kaart gebracht en werden de bestuivers (bijen, zweefvliegen en dagvlinders) op

Jurriën van Deijk

drie verschillende tijdstippen in het jaar gemonitord. Op deze manier konden de effecten van beide typen beheer goed in kaart worden gebracht. De eerste resultaten zien er veelbelovend uit, voor meer details heeft u nog even geduld nodig, deze zullen op een later tijdstip gepubliceerd worden.

Koen Verhoogt

Grote parelmoervlinders op de Veluwe

De grote parelmoervlinder is ernstiger bedreigd dan ooit. De helft van de vlinders komt voor op de Veluwe. Daar onderzochten we de huidige toestand, maar we vonden ook een lichtpuntje met een nieuwe populatie waarvan we eerder alleen wat losse meldingen hadden. De extreme droogte van de afgelopen jaren heeft er voor deze soort flink ingehakt. Droogte versterkt nog eens het probleem van de stikstofovermaat die de hondsviooltjes voor de rupsen doet verdwijnen of mogelijk zelfs onverteerbaar maakt. Behalve viooltjes worden ook de nectarrijke plekken met distels of knoopkruid schaars. De provincie Gelderland en de terreinbeheerders weten nu dat aandacht voor bloemenrijkdom hand in hand moet gaan met het herstel van de heischrale omgeving voor de viooltjes.

Michiel Wallis de Vries

Sinusmaaien onderzocht

In 2023 rondde we zes jaar praktijkonderzoek naar sinusmaaien in Brabantse beekdalgraslanden af. We onderzochten de effecten ervan op de vegetatie en de insecten. Eerder hadden we al laten zien dat het microklimaat tijdens het groeiseizoen gevarieerder wordt als gevolg van sinusbeheer. In het grasland ontstaan plekken met hoge én met lage temperaturen. Voor diverse insecten is dit gunstig voor hun ontwikkeling. Het vervolgonderzoek liet zien dat sinusmaaien vooral in de zomer zorgt voor een rijker bloemenaanbod dan regulier maaibeheer. Vooral bijen profiteren daarvan, maar ook vlinders als het bruin zandoogje. Opvallend was dat ook de biomassa van de insecten ter plekke groter is bij sinusbeheer. Tijdens een levendige veldwerkplaats concludeerden we dan ook

dat er alle reden is om met sinusmaaien verder te gaan!

Michiel Wallis de Vries & Anthonie Stip

Kennisspecial (SoortenNL)

Als onderdeel van het Groen Traineeship is nu voor een tweede jaar op rij de Kennisspecial georganiseerd door SoortenNL. Een gratis cursus voor jongeren tussen de 16 en 30 jaar oud bestaande uit avondlessen, creatieve en educatieve weekendopdrachten, twee velddagen met excursies (strand en bos) en voor het eerst organisatiebezoeken. Een kijkje 'in de keuken' bij diverse groene organisaties. Tijdens dit Traineeship leerden ze niet alleen meer over vlinders en libellen, maar ook het herkennen en beschermen van andere soortgroepen in Nederland. Diverse insecten, zoogdieren, amfibieën, vogels en het zoetwaterleven kwamen voorbij. Allemaal in combinatie met thema's zoals natuurbeheer, klimaat en stikstof. Dit jaar organiseren we opnieuw een kennisspecial.

Amber van Amsterdam & Ingeborg van Es

Ecologische monitoring dijken Hollandse Delta

Voor Waterschap Hollandse Delta brachten we in 2023 op ruim 250 meetpunten op dijken en in wegbermen de dagvlinders en wilde bijen in kaart. Dit doen we samen met adviesbureau VanderHelm Bedrijven, die op dezelfde locaties de vegetatie monitoren. Er werden bijzondere soorten gevonden zoals zandhommel, moshommel en bremszandbij. De gegevens worden door het waterschap gebruikt om het beheer

van de dijken en wegbermen te verbeteren. In 2024 en 2025 wordt de monitoring voortgezet op telkens ruim 250 andere locaties. Het leidt tot een beter inzicht van de natuurwaarden op dijken en wegbermen in dit belangrijke deel van de Zuidwestelijke Delta.

Anthonie Stip

Europese Rode Lijst libellen

Ook voor libellen is aan een Europese Rode Lijst gewerkt. Data van een groot aantal landen is bij elkaar gebracht en daarmee zijn inschattingen gemaakt van de trends van de verschillende soorten. Met vijf libellendeskundigen uit Slovenië, Zweden, Spanje, België en Nederland zijn ook alle bedreigingen ingeschat en is uiteindelijk de Rode-Lijststatus bepaald. Deze resultaten zijn met een groot aantal experts besproken. Klimaatverandering blijkt niet alleen in Nederland, maar in heel Europa een flinke impact te hebben, naar andere factoren uiteraard. Libellen van beken in het Middellandse Zeegebied hebben het moeilijk door verdroging en toenemende wateronttrekking. Veel libellen van voedselarme stilstaande wateren, zoals vennen, gaan flink achteruit, behalve in het hoge noorden en hooggelegen gebieden. Sommige, tot voor kort algemene soorten, hebben een groot deel van hun verspreiding verloren, soms een halvering in tien jaar.

Roy van Grunsven

Naar buiten tijdens de outroad van de kennisspecial.

40 jaar De Vlinderstichting

In 2023 hebben we ons 40-jarig bestaan gevierd. We beschermen al veertig jaar vlinders (en ook libellen) in ons land, en die bescherming is hard nodig. Aan de hand van *In Vlindervlucht door Nederland* hebben we dit landelijk onder de aandacht gebracht. In 12 maanden door 12 provincies. In elke provincie organiseerden we een jubileumactiviteit met een introductie over De Vlinderstichting, een presentatie over ons werk in die provincie, waar mogelijk een buitenexcursie én een moment om onze vrijwilligers in het zonnetje te zetten. Van sleedoornpage-eitjes zoeken in januari, tot de kommavlinder in augustus en kleine wintervlinders in november. Als kers op de taart een feestelijke afsluiting in Drenthe, waar vrijwilliger Joop Verburg een koninklijke onderscheiding in ontvangst mocht nemen. Deze vlindervlucht is mede mogelijk gemaakt door het Cultuurfonds.

Amber van Amsterdam ●

De grote parelmoervlinder is ernstiger bedreigd dan ooit.